КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МАДАНИЯТ, МААЛЫМАТ, СПОРТ жана ЖАШТАР САЯСАТЫ МИНИСТИРЛИГИ
К.МОЛДОБАСАНОВ атындагы КЫРГЫЗ УЛУТТУК КОНСЕРВАТОРИЯСЫ
БИЛИМИН ЖОГОРУЛАТУУ ФАКУЛЬТЕТИ

Бекиткен
КУКтун ректору
_______________ Бегалиев М.А.

«570008 Жетиген аспабы боюнча. Адистик дисциплинасы боюнча окутуунун программасы

Бишкек 2022г.

Жеке – 24 саат
Теор. – 16 саат
Зачет – 2 саат
жалпы – 42 саат

Түшүнүк кат

Кыргыз элинин байыркы музыкалык кылдуу аспаптарынын бири – жетиген. Жетиген аспабы кыргыз элинде комуз, кыл кыяк аспаптары сыяктуу эле эзелтеден колдонулуп келгендиги бизге маалым. Тилекке каршы жетиген аспабы кийинчерээк унутулуп калган. Буга XIX кылымдын аягында саякатчы П. Е. Островский өзүнүн изилдөөлөрүндө: «Эне – Сай аймагындагы жашаган кыргыздарда, комуз аспабын ар бир боз үйдөн кезиктире алабыз, ал эми жетиген аспабы сейрек кездешет», - деп жазган эскермелери күбө. Демек, бара – бара жетиген аспабы эл арасында көп колдонулбай калгандыгы ачык айкын көрүп турабыз. Өзгөчө, Советтер союзунун мезгилинде, элибиздин музыкалык аспаптарынын көпчүлүгү эл ичинде көп колдонулбай унутулуп кала берген. Кийинчерээк, XX кылымдын аягы менен гана нукура элдик аспаптар кайрадан калыбына келтирилип, музыкалык чөйрөдө кеңири колдонула баштады. Ал музыкалык аспаптардын ичинде жети кылдуу байыркы жетиген аспабы да бар. Бүгүнкү күндө Борбордук Азиядагы «Арт Менеджмент» коомдук уюмунун демилгеси тарабынан, мага чоң жоопкерчиликте жетиген аспабынын жаралыш – тарыхы, анын сын – сыпаты, нарк – насили, анда ойноо ыкмалары ж. б. боюнча иликтөө жана аны өздөштүрүү, аткаруучулук жагдайын өркүндөтүү боюнча маселелер жүктөлүп, төмөндөгүдөй иш – аракеттерди жүргүзүү максаты алдыга коюлuган:

Жетиген аспабы алгач, жекече аткаруучулук жагдайы өнүгүп өсө баштады.

Анын соңунан, музыкалык мектептерде жана окуу жайларда жетиген боюнча атайын класстары ачылып келе жатат

Кыргыз улуттук консерваториясынын салттык музыка жана элдик аспаптар кафедрасында жетиген классы ачылды. Мына ушундай иштердин баары, жетиген аспабы боюнча тиешелүү музыкалык жана ноталык адабияттарын, усулдук окуу куралдарын ж.б. жазууну талаптандырууда. Бул маселени эске алып, жетиген аспабы боюнча, жаш муундарга (музыкалык

мектептердин окуучуларына, орто окуу жайынын жана консерваториянын студенттерине) тажрыйбалык иш-жүзүндө жекече сабактарды өтүүнүн натыйжасында, салттык музыка жана элдик аспаптар кафедрасында окуган студенттер үчүн, атайын окуу программасы түзүлдү

Курстун аткарылышы

№	Курстун темасы	жекече	теор	зачет
1.	Жетиген аспабынын тарыхы, аспапты туура кармоону үйрөтүү, кылдардын нота боюнча аталышын үйрөтүү.	2		
2.	Чертүү ыкмалары, нота менен чертүү.	2		
3.	Жетигенде чертилчү күүлөр менен таанышуу, Элдик күү “Сыбызгынын кер толгоо”	3	2	
4.	Хакас элдик күүлөр менен таанышуу, чертүү ыкмалар.	3	2	
5.	Хакас эл күүсү “Ак үйүс”; чертүү ыкмалары.	3	2	
6.	“Бурулчанын селкинчек”, К. Молдобасанов “Эски обон” Чертүү ыкмалары, тоомдору.	2	2	
7.	Ы. Туманов “Боз салкын”, чертүү ыкмалары.	3	2	
8.	Элдик күү “Сарынжы бөкөй” чертүү ыкмалары.	2	2	
9.	И.С. Бах “Менуэт” чертүү ыкмалары	2	2	
10	А. Кыдырназаров “Кыргыз көчү” чертүү ыкмалары	2	2	
11.	Толуктоочу сабак			2
	Баардыгы	24	16	2

Тема 1. Жетиген аспабынын тарыхы, жаралышы, жазалышы.

Тема 2. Элдик күүлөр,

Тема 3. Хакас күүлөрүндө чертүү ыкмалары.

Тема 4. Элдик күүлөрдү жетигенде чертүү ыкмалары.

Тема 5. Терип чертүү ыкмалары,

Тема 6. Шилтеп чертүү ыкмалары,

Тема 7. Оң кол, сол колдордун чертүү ыкмалары

Тема 8. Добушту сол колдун жардамы менен өзгөртүү ыкмалары

Тема 9. Классика музыкасын жетиген аспабында чертүү ыкмалары

Тема 10. Жетиген чертүүдө чеберчилик жана көркөм каражаттар.

Тема 11. Толуктоочу сабак

Курстун өтө турган жайы, мазмууну, профессионалдык чеберчилиги

Курс негизинен Элдик обон, күүлөрдүн, Дүйнө элдеринин классикалык чыгармаларынын жана практиканын теориянын негизинде үйрөтүлөт.

Кыргыз элдик күүлөр тарыхы

Хакас элдик обон, күүлөрү

Элдик классикалык жанрдагы күүлөр

Дүйнө элдеринин кыргыз композиторлорунун классикалык чыгармалары

Жетиген аспабы өсүп өнүгүүсүнө жана чертүүнү үйрөнүү үчүн угуучулар эмнени билиш керек?

Кыргыз музыкасында жетиген аспабынын орду жана анын тарыхый жолу

Жетиген аспабынын профессионалдык денгээли.

Жетиген аспабында музыкасын, күүсүн аныктоо.

Жетиген аспабында музыкалардын тарыхы, анын күүгө болгон көз карашы, орду, багыты.

Жетиген аспабынын чыгармаларына анализ жүргүзүү.

Кыргыз салттуу музыкасынын тарыхын – окуп билүү, үйрөнүү, аткаруу

Кыргыз салттуу музыкасынын, аткаруучуларын билүү.

Жетиген аспабынын репертуарында чыгармалар

Элдик күү «Сыбызгынын кер толгоо»
Бурулча «Селкичек»
Хакас эл күүсү «Ак уус»
Ыбырай Туманов «Боз салкын»

Элдик күү «Жортул күү»
Элдик күү «Күңөтай кыздын арманы»
Элдик күү «Боз үйдө»
К.Кадыр уулу «Үкү жүнү сарала»
Элдик күү «Паризат»
С.Бекмуратов «Аралаш»
Элдик күү «Кош кайрык»
Элдик күү «Күкүк»
И.С. Бах «Менуэт»
Элдик күү «Жорго»
С.Медетов «Пахтачы кыздын бийи»
Элдик күү «Салтанат»
Элдик күү «Сары барпы»
Секетбай «Секетбай»
Элдик күү «Шырылдаң»
Элдик күү «Шырдакбектин боз жорго»
Элдик күү «Моңолбай»
Элдик күү «Тагылдыр Тоо»
Элдик күү «Сарынжы бөкөй»
Элдик күү «Солтон сары»
Толгонай«Толгонайдын толгомосу»
Элдик күү«Шүдүңгүт»
Элдик күү «Шыбак бел»
Элдик күү «Бекарстан»
Элдик күү «Эркин күү»
Элдик күү «Селкинчек»
Ы.Туманов «Жашыл жайлоо»
Ыбырай Туманов «Ыссык көл»
Ыбырай Туманов «Жаш тилек»
Элдик күү «Ак чатыр, көк чатыр»
Элдик күү «Карача толгой»

Глоссарий

A – *ля* нотасынын тамга мененбелгилениши

Adagio – жай, шашпай

Agitato– толкундана

Акколада – фигуралуу скобка, бир канча ноталык станды бириктирүүчү белги

Accelerando, accel. – ылдамдатып

Accentando– акцентменен

Accordo– аккорд

Al. S(AlSegno) - көрсөтүлгөнбелгиденбаштап
Ala- сыяктуу, мүнөздө
All, alla- сыяктуу, багытта
Alla marcia- маршсыяктуу
Alla polacca- полькамүнөздүү
Allargando – кененирээк
Alle - баары
Allegretto – ылдамданжайыраак
Allegro – ылдам
Allegro moderato–мелүүнылдам
Allegro non T- анчаылдамэмес
Allentando - жайлатып
All` ottava (all 8-va) – чекитмененбелгиленгенноталардыөйдөңкүоктавамененкоштопойноо
Alquanto – азыраак, анча-мынча
Amabile - жагымдуу
Andante(анданте) – мелүүн, жай
Andantino(андантино) – орточодонжайыраак
Anima –сезим менен
Animando – жандандырып, шыктандырып
Animato - жандандырып, ылдамдатып
Ansamble (ансамбль) – аспаптардын же үндөрдүн биргелешип айкалышы
Ardente- өтө берилип, кумарданып
Ardito - кайраттуу, тайманбай
Armonia (гармония) - үндөштүк,
Arpeggio - арпеджио
Articolato - ачык, даана сүйлөө
A tempo – биринчи темп, баштапкы темпте
A tre– үчөөлөп (бир партияны аткаруу)
Attacca- тыныгуусуз аткаруу (бир бөлүмдөн экинчи бөлүмгө өтүүдө)
Attenuer- басаңдатып, жумшартып
B– *си-бемоль* нотасынын тамга менен белгилениши
Basso– бас
Bis – белгиленген үзүндүнү эки жолу кайталап аткаруу
Bolero – болеро, испан эл бийи
Brillante– сонун, мыкты, жаркырата
Brio – шамдагайлык, шаттуулук
Buffo– күлкүлүү
Burlando– тамашалап, шоктонуп

Burlesco– шайкелең, оюнкараак
Bussato– катуу
Belebter - жандуураак
Beneplacido - өз каалооң менен
C – *до* нотасынын тамга менен белгилениши
Cadenza - бүтүрүүчү түзүлүш, түрмөк
Calando - үндүн күчүн азайтып
Caldamente - кызуу, ачуулуу
Calmando - тынчытып, тынчтанта
Calmo- акырын, жайбаракат
Cambiando – өзгөртүп
Camminando - шашылбай
Campana, campane- коңгуроо, коңгуроолор
Campanella, campanelli- кичине коңгуроо
Cangiare - алмаштыруу
Canoro - уккулуктуу, обондуу
Cantabile - обондуу, уккулуктуу
Cantando– обондуу
Capo - башталышы. *Da capo* (*D.C*) [да капо] пьесаны башынан кайталоо, *Da capo al Fine (Da capo al F, Da capo a.F*) пьесаны башынан «аягы» деген сөзгө чейин кайталоо
Carezzevole - жароокерленип
Celere - ылдам, бат
Coda – кода, аягы
Codetta - кодетта, чоң эмес кода
Come - өңдүү, окшош
Come prima - башталышына окшош
Come sopra - мурункудай
Commodo, comodo - ыңгайлуу
Con brio - жандуу, кызуу, жалындап
Con calore - жалындап, күйүү
Con dolcezza- назик
Con dolore - муңайынкы, капалуу
Con espressione - ачык-айкын
Con forza - күч менен
Con grazia- көрктүү, келбеттүү
Con larghezza (con L) - кенен, созолонтуп
Con malinconia- муңайынкы
Con moto- кыймыл менен

Con rigore- так, даана
Con sentimento (con S)-сезимдүү
Con spirito (con S)-жалындап
Concento -үндөштүк, гармония
Concentrato -ыкласменен, тереңойлуу
Concerto -концерт
Concerto grosso- чоңконцерт
Concitato - толкунаданып, эргүүменен
Conservatoria - консерватория
Cnserve -сактоо, сактапкоюу
Консонанс – эки же андан көп добуштардын шайкеш угулушу**.**
Continuo -үзгүлтүксүз, дайыма
Contra - каршы бет алдыда
Corda - кыл (аспаптын кылы)
Crescendo (cresc.) - добушту аз аздан күчөтүү
Cupo – ойлонуп, күңгүрөнө
D – *ре* нотасынын тамга менен белгилениши
D.c (кыск. ит. сөз *da capo*) - башынан баштап ойноо
Dalsegno (даль сеньо) – «белгиден баштап»; фрагментти көрсөтүлгөн белгиден баштап кайталоо дегенди билдирүү; кыскартылып көрсөтүлүшү – D.S.
Debut - дебют, биринчи жолу чыгуу, баштоо
Deciso/ - кайраттуу
Decrescendo (дэкрещендо) – динамикалык көрсөтмө: добуштун кубаттуулугун акырындык менен басаңдатуу
Deliberato - чечкиндүү
Delicato - сылык, сыпайы
Delirando - кыялданып, укмуштантып
Destramente - жеңил , жандуу
Determinato - чечкиндүү, кайрат менен
Диатоника –октава аралыгындагы жети тондон турган добуш катары
Divisi - бир өңчөй үндөрдүн бөлүнүшү (мис: кыяк - биринчи, экинчи)
Diminuendo (dim) - үндүн күчүн аз аздан кемитип, акырындатып
Disperato - абдан, аябай, үмүт үзүп
Dissonanza - кулакка жагымсыз, диссонанс
Distinto - ачык айкын, так даана
Divertimento - дивертисмент
Доминанта – пятая ступень мажордук же минордук добуш катарынын бешинчи катары (мисалы,до-мажордо *соль*).
Dolche (dol.) - назик

Dolcissimo- абдан жумшак, назик
Dolente – аянычтуу , кайгылуу, капалуу
Doppio movimento - эки эсе ылдам
Double - эки эсе көбөйтүү, кайталоо
Duetto - дуэт
E – *ми* нотасынын тамга менен белгилениши
Echo - жаңырык
Egyale - тегиз, сабырдуу темп же динамика
Einleitung - киришүү, прелюдия
Eintritt - киришүү
Elegante - келбеттүү, келишимдүү
Elegia - элегия
Elegiaco - аянычтуу
Elevato - көтөрүңкү, маанилүү
Energico - кайраттуу, чечкиндүү
En retenant- басаңдатып, жайлатып
Entr`acte - антракт, танапис, тыныгуу
Entrata - киришүү, интродукция
Entusiastico- кубанып, шаттанып
Episodio - эпизод, интермедия
Eroico - баатырдык, каармандык
Esaltato - сүйүнгөн, шаттанган, толкунданган
Espansivo - кенен
Espirando - басыңкыратып
Esposizione - экспозиция, кириш бөлүгү
Espressivo - таасирдүү, ачык-айкын
Estatico - кубанып, шаттанып
Estinto - басаңдатып
F – *фа* нотасынын тамга менен белгилениши
Faceto - тамашалуу, көңүлдүү
Facile - жеңил
Falsetto - фальцет
Fanfara – фанфара, үйлөмө аспаптар оркестр
Fantasia- фантазия
Fantastico - укмуштантып, фантазиялуу
Ferose - эргүү менен, шумдуктанта
Fermata - добуштун созулушун узартуучу белги
Festoso - шаңдуу, көңүлдүү
Finale - аягы, акыры, финал

Forte (f) - катуу
Fortissimo (ff) - өтө катуу
Forte fortissimo (fff) - ашыра катуу
Forte S. - чукул катуу
Forza - күч кубат
Frappe - уруу, согуу
Frisch - сергек
Friska - чардаштын ылдам бөлүгү
Froh - көңүлдүү, кубанычтуу
Fuga - фу́га
Fughetta– фугэтта, чоң эмес фуга
Fuocoso - оттой жанып, шыктууланып
Furioso - каарданып, күүлдөп, кумарданып
G – *соль* нотасынын тамга менен белгилениши
Galante - өтө сыпайы
Galoppo– галоп
Gavotta - гавот
Gebunden - үзбөй, чубалтып
Gehalten - токтоо, сабырдуу
Gemessen - бир калыпта, жай салмактуу
Geschwinder- тезирээк, ылдамыраак
Ghiribizzo - фантазия, кубулма
Giga- жига
Giocoso - тамашалуу, көңүлдүү
Gioioso - шаттуу, көңүлдүү
Gioviale - көңүлдүү, сергек
Glissando - глиссандо
Gracile - чебер, сыпайы
Gradevole - жагымдуу, рахаттанып
Gran, grande – чоң
Grandioso - шандуу
Grave - салмактуу, оор шашпай
Grazioso - көрктүү, келбеттүү
H – *си* нотасынын тамга менен балгилениши
Humor - юмор
Humoresque– юмореска
Imitando - окшоштуруп
Impromptu - экспромт
Improvisata, improvisazione -импровизация

In T. (in tre)-үчөөлөп аткаруу
Incalzando -ылдамдатып, тездетип
Innocente -ачык-айрым
Intermezzo -тыныгуу,танапис, антракт
Introduzione (интродукция) - киришүү,
Istesso - ошондой эле, бирдей, окшош
Joueux - шаттуу, көңүлдүү
Jusgue - чейин
Jusgu`a - аягына чейин
lamentoso– кайгылуу
lansentoso– жалооруп, сезим менен
languendo– магдырап, алсырагансып
largamente– кенири, созолонтуп
largetto – ляргодон ылдамыраак
largo– кеңири, созолонто
lebhaft – бат
legato– үзбөй, байланыштырып
leggiero– жеңил, жумшак
lene, leno– акырын, назик
lento– жай
lesto– тез, ылдам, шар
lieto – кубанычтуу
limpido – тунук, таза
listesso tempo– мурунку темпте
loco – ушуга чейин
lunga – узун, узак (фермата, тыныгуу)
Maestoso– шаңдуу, салтанаттуу
Maestria – чеберчилик, искусство
Maestro – окутуучу, чебер аткаруучу
Marcando – баса белгилеп, бөтөнчөлөнтүп
Marcato– ачык, так, даана
Marcia – марш
Marciale – марш түрүндө
Markieren – баса белгилеп, өзгөчөлөнтүп
Melodia – мелодия
Meno – азыраак, аз
Meno mosso – азыраак, жайыраак
Mesto – кайгылуу , капалуу
Misterioso – сырдуу, жашырын

Misura – такт
Misurato – бир калыпта, жай салмактуу
Mobile– жандуу, чыйрак
Moderato – мелүүн орточо
Molto – көп, абдан
Morbidamente – жумшак, назик
Morendo – жайлатып (үндү акырындатып, темпти жайлатып)
Mosso – ылдам
Motivo – кайрык, обон, тема
Moto – кыймыл, аракет
Movimento – кыймыл, темп
Munter – сергек, көңүлдүү
Naturale – кадимкидей, кысылбай
Netto– ачык, так
Non – эмес, жок
Non legato – байланыштырбай
Non troppo – өтө эле эмес, азыраак
O – же
Opus (op)– чыгарма
Orchestra – оркестр
Orchestrazione оркестрлештирүү, аспапташтыруу
Ottava (O-va) – октава
Ottava alta (O. alta) – октавага, өйдө жогору
Ottava bassa (O. bassa) – октавага ылдый, төмөн
Ouverture – ачылыш, башталыш, увертюра
P.кыск.сөз piccolo, piatti, proposta кыск. сөз pedale – педаль
Pacatamente – акырын, шашпай
Parte – партия
Partitura – партитура
Passaggio – пассаж
Patetico – кумарданып, толкунданып
Pesante– оор, салмактуу
Peu – азыраак, көп эмес
Peu a peu (P.a.P) – аз-аздан, бара-бара
Phantastisch – фантазиялуу, кыялдуу, таң калаарлык
Phrase – фраза
Piacevole – жагымдуу, өзүнө тарткан
Pianissimo – өтө акырын
Piano – акырын

Piu – көбүрөөк
Piu mosso – ылдамыраак
Piu piano (P. piano) – акырын
Pizzicato (Pizz) – терип, пиццикато
Placando – тынчытып, акырындатып
Plus – көбүрөөк, чоңураак
Pochetto – азыраак
Pochissimo – бир аз гана
Poco, un poco – бир аз гана
Pocoapoco– аз-аздан, бара-бара
Premier– бетачар
Prestissimo – өтө ылдам
Presto – ылдам
Primo, prima – биринчи
Pronto – ылдам, шамдагай
Pronunziato – ачык-айкын, так, даана
Quartetto – квартет
Quasi – сыяктуу, окшош
Quattro – төрт
Questo – бул, ушул
Quieto – шашпай, тынч
Rallentando – жайлатып, акырындатып
Rapido – тез, ылдам
Rattamente - жандуу
Ratto - бат
Ravvivando– жандантып, ылдамдатып
Rilascando – темпти жайлатып
Rinforzando (rf, rfz) – күчөтүп
Ripresa – реприза, кайталоо, кайырма
Risoluto – чечкиндүү, кайраттуу
Ritardando (ritard) – кечигип, басандатып
Ritenuto (rit, riten) – акырындатып токтоо
Ritornello – кайырма
Rondo – рондо
Rubato – эркин ритмде
Ruhig – жайбаракат, акырын
Ruhiger – жайыраак, басаңдатып
Rythme – бир калыпта, ритм менен
Sarabande – сарабанда

Scherzo – скерцо
Scherzando – тамашалуу, мыскылдуу
Secco – үзүп-үзүп, кыска
Secondo, seconda – экинчи, секунда
Seque – ушундай улантып
Seguendo – ушундай эле аткарып
Sehr – абдан
Sempre – ар дайым
Sensibile – сезимдүү
Sentitamente– сезимдүүлүк менен
Sentito – чын жүрөктөн, таасирдүү
Sereno – ачык-айкын, жайбаракат
Serio– олуттуу, оор басырыктуу
Serrando– ылдамдатып
Sestetto– секстет
Sforzando, sforzato (sf)– басым менен
Sforzo– катуу, тайманбастан
Simile (sim)– ушундай маанайда
Sinfonia– симфония
Slargando– жайлантып
Sminuendo – үндү пастата
Smorzando – үндү пастата, темпти жайлатып
snellamente – жеңил, так, назиктик менен
Soave – назик, акырын
Sobrio – жайыраак, токтоолук менен
Sola – бир, солист
Solenne – салтанаттуу
Sollecitando– ылдамдатып
Sopra – өйдө, (үстүңкү үн) мурун, мурда
Sostenuto– токтоо, карманып, ыклас коюп, ритмди так кармап
Sourdine, sourdines– сурдина, сурдиналар
Spartito, spartitura– партитура
Staccato (стаккато) – үзүп-үзүп
Steigernd– күчөтүп
Stinguendo– азайтып, өчүрүп
Stirando– созуп, чоюп
Strascinando– созолонтуп, кеңейтип, акырындатып
Streng– катуу, так
Strepitoso– катуу

Stretto– ылдамдатып
Subito– чукул, кокустан
Tardando– жайлатып
Tempo–темп
Tempo primo (T.Primo,T.I)–биринчи темп, баштапкы темпке келүү
Tenace–туруктуу, чыдамкай
Teneramente–назик, жумшак
Tenuto(ten) – созулуштужанаүндүнкүчүнтакаткаруу, нотанынүстүнөжеастынасызыкчамененбелгиленет
Terzetto– трио, терцет
Tessitura– тесситура
Tosto– тез, ылдам
Toujours– дайыма, ардайым
Tragico–трагедиялуу
Tranguillo– токтоо, салмактуу
Transcription– которуу, транскрипция
Transizione–модуляция
Tre–үч
Tremolo–тремоло
Tres– абдан
Trio – трио
Trionfale– салтанаттуу, шаттуужеңиштүү
Troppo–ашыкча, **Non troppo**–өтөэмес
Tumutueux– шуулдаган, дүркүрөгөн
Tutta– баары, бардыгы
Tutti –аспаптыктоптун, оркестрдинмузыканттарынынбаарытегизойношу
Unisono (unis) – унисон, музыканттартобунунбиробондучогууойношу
Unruhig– толкунданган
Variazione,variazioni – вариация, вариациялар
Veloce – тез, ылдам
Verhallen – тынчып, басылып, басаңдата
Vi-de – купюранын башталышын жана аякталышын белгилөө
Vigoroso – кубаттуу, кайраттуу, сергек
Virtuoso – виртуоз, чебер, мыкты
Vivace – ылдам темп (allegro менен presto-нун ортосундагы темп)
Vivacissimo – абдан ылдам темп, presto – го окшош
Vivo – бат
Volta – бир
Vorig – мурдагы, мурунку

Vorspiel – киришүү, увертюра
Walzer – вальс
Weich – жумшак, назик
Weniger– азыраак
Wiederholen– кайталоо

Негизги колдонулуучу адабияттар

1.Акматалиев А. «Жыгаччылык жана элдик аваздык аспаптар» Ф.; 1990-ж.

2. Алагушев Б. Кыргыз музыкалык аспаптары. Ф.; 1974.

3. Алагушев Б., Койгелдиева Т., Турдумамбетова Ш. Кыргыз музыкасынын тарыхы. Ф.; 1989.

4. Буудайбек С. Унутулгус кездешүүлөр. «Мектеп», Ф.; 1977.

6. Виноградов В. Кыргыз музыканттары жана ырчылары. М.; Муз.- 1978.

7. Дүйшалиев К., Лузанова Е. Кыргызское народное музыкальное творчество. Б.; 2000.

8. Дүйшалиев К. Кыргыз Эл музыкасы. Кыргызполиграфкомбинаты. Б.; 2007.

9. Затаевич А.В. Кыргызские инструментальные пьесы и напевы. Советский композитор. М.; 1971.

10. Кайбылдаев А. Күү баяны. Б.; 2000.

11. Касей М. Кыргыз элдик аспаптык аткаруучулук өнөрүнүн тарыхы» Лекциялар. КУК, салтык музыка кафедрасы.

12. Касей М. Кыргыз элдик аспаптык аткаруучулук өнөрүнө окутуунун усулу. Лекциялар. КУК, салтык музыка кафедрасы.

Телекоммуникация жана интернет булактары аркылуу сурамжоолор

Түзгөн: Айсаев Жусуп Осмонович
Калый Молдобасанов атындагы
Кыргыз Улуттук Консерваториясынын
Салттык музыка жана элдик аспаптар
кафедрасынын доценти.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МАДАНИЯТ, МААЛЫМАТ, СПОРТ жана ЖАШТАР САЯСАТЫ МИНИСТИРЛИГИ
К.МОЛДОБАСАНОВ атындагы КЫРГЫЗ УЛУТТУК КОНСЕРВАТОРИЯСЫ

БИЛИМИН ЖОГОРУЛАТУУ ФАКУЛЬТЕТИ

Бекиткен
КУКтун ректору
_________ Бегалиев М.А.

«570008 Жетиген аспабы

Окутуунун методикасы сабагынын программасы

Бишкек 2022г.

Методикалык лекциялар – 10 саат

Түшүнүк кат

Окууну жогорулатуу курсу үчүн «Жетиген аспабын үйрөтүүнүн усулдук» дисциплинасы боюнча программа балдар музыкалык мектептеринин, балдар искусство мектептеринин, музыкалык окуу жайларынын мугалимдери үчүн алардын квалификациясын андан ары өркүндөтүү жана жогорулатуу максатында иштелип чыкты.

Курстун максаты: Жетиген аспабында ойноого үйрөтүүнүн ыкмаларын толук өздөштүрүү, ошондой эле балдар үчүн кошумча билим берүү мекемелеринде жана Кыргыз Республикасынын билим берүү мекемелеринде жетиген классында окуу процессин ишке ашыруу үчүн педагогикалык иш жөндөмдөрдүн комплексин түзүү болуп саналат.

№	**Лекциялардын темасы**	**баардыгы**	**лекция**
1.	Туура отургузуу тартиби, колдорду жайгаштыруу (оң колдун, сол колдун абалы)		3
2.	Кылдарды чертип добуш чыгаруу .		3
3.	Чертүү ыкмалары.		2
4.	Жетиген чертүү өзгөчөлүктөрүн үйрөнүү.		2
	жалпы	**10**	**10**

Курстун болжолдуу мазмуну

1-сабак (2 саат)

Туура отургузуу тартиби жана колдорду жайгаштыруу

1) Аспапта ойноонун негизги пайдубалы – колдун туура жайгашуусу жана абалы.

Алгачкы сабактардан баштап эле окуучунун колдорунун туура келүүсүн жана абалын дайыма көзөмөлдөп туруу зарыл.

Жетигенди чертүүдө колдордун туура жайгашуусу жаш жетигенчилердин келечегинде негизги туура багытта роль ойнойт.

Чертүү ыкмаларына: терип чертүү, шилтеп чертүү, сыдырып чертүү ж.о.эле көптөгөн чертүү ыкмаларын үйрөнүү керек.

Жетиген аспабынын өсүп өнүгүүсүнө жана чертүүнү үйрөнү өздөштүрүү үчүн студенттерге эмнени билиш керек?

Жетиген аспабынын орду анын тарыхый чыгармасын билиш керек.

Жетиген аспабынын профессионалдык денгээли.

Жетиген аспабынын музыкасын, күүсүн аныктоо.

Жетиген аспабына анализ жүргүзүү.

Кыргыз салттык музыкасын, тарыхын, Дүйнө элдеринин музыкасын , окуп билүү, үйрөнүү, аткаруу.

Негизги колдонулуучу адабияттар

1.Акматалиев А. «Жыгаччылык жана элдик аваздык аспаптар» Ф.; 1990-ж.

2. Алагушев Б. Кыргыз музыкалык аспаптары. Ф.; 1974.

3. Алагушев Б., Койгелдиева Т., Турдумамбетова Ш. Кыргыз музыкасынын тарыхы. Ф.; 1989.

4. Буудайбек С. Унутулгус кездешүүлөр. «Мектеп», Ф.; 1977.

6. Виноградов В. Кыргыз музыканттары жана ырчылары. М.; Муз.- 1978.

7. Дүйшалиев К., Лузанова Е. Кыргызское народное музыкальное творчество. Б.; 2000.

8. Дүйшалиев К. Кыргыз Эл музыкасы. Кыргызполиграфкомбинаты. Б.; 2007.

9. Затаевич А.В. Кыргызские инструментальные пьесы и напевы. Советский композитор. М.; 1971.

10. Кайбылдаев А. Күү баяны. Б.; 2000.

11. Касей М. Кыргыз элдик аспаптык аткаруучулук өнөрүнүн тарыхы» Лекциялар. КУК, салтык музыка кафедрасы.

12. Касей М. Кыргыз элдик аспаптык аткаруучулук өнөрүнө окутуунун усулу. Лекциялар. КУК, салтык музыка кафедрасы.

Телекоммуникация жана интернет булактары аркылуу сурамжоолор

Түзгөн: Айсаев Жусуп Осмонович
Калый Молдобасанов атындагы
Кыргыз Улуттук Консерваториясынын
Салттык музыка жана элдик аспаптар
кафедрасынын доценти.